

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ В УМОВАХ ВТІЛЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У статті розглядаються особливості впровадження діяльнісного підходу на основі застосування різних технологій та методик. Обґрунтовано актуальність використання діяльнісного навчання в умовах реалізації освітньої концепції Нової української школи, науково-педагогічного проєкту “Інтелект України”.

Ключові слова: діяльнісний підхід, географія, “Інтелект України”, Нова українська школа.

The article considers the peculiarities of the implementation of an activity approach based on the use of various technologies and methods. The relevance of the use of activity-based learning in the context of the implementation of the educational concept of the New Ukrainian School, the scientific-pedagogical project "Intellect of Ukraine" is substantiated.

Key words: activity approach, geography, "Intelligence of Ukraine," New Ukrainian School.

З огляду на виклики сучасності стає очевидним необхідність формування особистості, здатної оперативно справлятися з викликами, адаптуватися до змін, критично мислити та навчатися протягом життя. Для набуття цих навичок та ключових компетентностей стане у нагоді діяльнісний підхід у навчанні. Зокрема, проаналізувавши модельні програми, можемо побачити форми організації процесу навчання та прогнозовані результати, в основі яких закладено діяльнісний компонент. Чітко прослідковується діяльнісний компоненту Державному стандарті [2], Освітній програмі [5] та методичних матеріалах проєкту “Інтелект України”, який у своїй основі має реалізацію таксономії Блума, за якою здобувачі освіти не лише здобувають знання а й розвивають навички розуміння, застосування, аналізу, оцінювання та синтезу.

В умовах дистанційного навчання перед учителями постає завдання - залучити та мотивувати дітей до навчання. В такій ситуації актуальним буде залучення здобувачів освіти як повноцінних суб'єктів навчання за допомогою діяльнісного підходу[1]. Він може втілюватися через запровадження різних методів і технологій навчання, адаптованих до використання через електронні ресурси.

Метою статті є висвітлення реалізації діяльнісного підходу до викладання географії зокрема через втілення концепції НУШ та науково-педагогічного проєкту “Інтелект України”.

Проголошували принцип навчання через діяльність американські дослідники Е. Коллінгс, Д. Дьюї, В. Кіппатрик [3, с. 221].

Діяльнісний підхід є предметом досліджень й українських науковців, зокрема, Гури Т., Рома О.[1], Кузькової Т. [3] Пометун О. [5].

У наукових працях Пометун О.І. зазначається, що “діяльнісний підхід – один з методологічних підходів, на якому базується більшість сучасних технологій і систем навчання” [5, с. 250].

На основі опрацьованих джерел можна зробити висновок, що діяльнісний підхід сприяє розумінню й засвоєнню знань завдяки практичній діяльності та вирішенню проблемних ситуацій. Здобувачі освіти вивчають предмети у їх взаємозв'язку, а не відокремлено. Вони виявляють більшу активність і мотивацію, залучені до діяльності. Як наслідок результатом такої роботи є розвиток здібностей, умінь, навичок і ключових компетентностей [3, с. 221]. Також побудова навчального процесу на основі діяльнісного підходу сприяє швидкій адаптації до шкільного життя та сприяє подальшій соціалізації.

Діяльнісний підхід може бути реалізований через наступну діяльність: ігрові технології, проєктне навчання, інтерактивні технології навчання.

Роль та важливість гри в навчанні ґрунтовно дослідили автори Зош Дж. М., Хопкінс Е. Дж. та Дженсен Х. [6], які дійшли висновку, що навчання через гру надає дітям можливість стати творчими, вмотивованими учнями із сформованою навичкою навчатися упродовж усього життя.

Особливості реалізації діяльнісного підходу проєктом “Інтелект України” розкриті в нормативній базі. Зокрема, в Освітній програмі науково-педагогічного проєкту «Інтелект України» базової середньої освіти зазначено: “...концептуальними засадами досягнення цілей базової середньої освіти є основні положення компетентнісного та особистісно-діяльнісного підходів” [4, с. 3].

Освітній процес реалізовується на засадах особистісно-діяльнісного підходу, що розвивається відповідно до основних положень особистісно зорієнтованої освіти та діяльнісного підходу, зокрема, принципів гуманістичної, особистісної та діяльнісної спрямованості освіти [4, с. 3].

Розглянемо особливості побудови уроку за проєктом для 6 класу. Уроки мають чітку структуру, побудовані на постійній активності та залученості учнів до освітнього процесу. Це здійснюється через наступні види навчальної діяльності: робота з різними джерелами інформації (відео, тексти, таблиці, рисунки, карти); робота з політичною картою (вправа «Мандрівник»); запам'ятовування державних символів країни (вправа «Фотоапарат»); запам'ятовування навчальних одиниць (вправа «Запам'ятовую ефективно»); телевікторина; позначення географічних об'єктів на контурній карті; дослідження; спостереження (наприклад, за наслідками дії зовнішніх процесів у своїй місцевості); навчальні проєкти.

Втілення запланованих видів діяльності під час уроку сприяє формуванню ключових компетентностей, навичок самостійної пізнавальної діяльності, розвитку критичного мислення та вміння працювати з різними джерелами інформації; розвиває вміння

висловлювати власну думку, застосовувати отримані знання та вирішувати поставлені навчальні проблеми.

Зазначені вище види діяльності можна адаптувати до умов дистанційного навчання завдяки наявності матеріалів у електронному форматі та використовувати додаткові ресурси. Наприклад, доречно використовувати Canva, Wordwall, Всеосвіта, Learning Apps, Kahoot.

Діяльнісний підхід також прослідковується у концепції Нової української школи і є одним із способів її реалізації. В модельних програмах з географії ми також спостерігаємо побудову навчального процесу через різноманітні види діяльності (проектні роботи, дослідження, творчі завдання). Отже, можна зробити висновок що в обох випадках діяльнісний підхід є базою для створення середовища де діти зможуть відчувати себе повноцінними учасниками навчання, проявити свою креативність та ініціативність.

Підсумовуючи вищезазначене діяльнісний підхід є пріоритетним і покликаний вирішувати низку ключових проблем в освіті. Перш за все, він направлений на подолання пасивності та споживацького ставлення учнів до навчання, заохочуючи їх натомість до активної участі в освітньому процесі та вміння навчатися. Також, він сприяє підвищенню мотивації до навчання та саморозвитку, оскільки учні можуть безпосередньо застосовувати здобуті знання та навички. Діяльнісний підхід спрямований на формування критичного мислення та вирішення проблем, що є ключовими навичками для успішної адаптації в сучасному мінливому світі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гура Т., Рома О. Діяльнісний підхід у базовій середній освіті: від педагогічної теорії до освітянської практики. Діяльнісний підхід у школі: посібник / Автор-уклад. : О. Пометун, Л. Пироженко. К., 2019. С 26-40.
2. Державний стандарт базової і повної середньої освіти : постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. Дата оновлення: 02.09.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0797736-12#n140> (дата звернення: 05.09.2024).
3. Кузькова, Т. П. Роль діялісного підходу до навчання в викладанні шкільних предметів та формуванні компетентностей учня. Обрії педагогічних знань: теорія, новації, практика: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Миколаїв, Україна, 09 червня 2020 року. Миколаїв: Центр прогресивної освіти «Генезум», 2020. с. 83-86.
4. Освітня програма науково-педагогічного проєкту «Інтелект України» базової середньої освіти, адаптаційного циклу (5-6 класи). Наказ Державної служби якості освіти України від 21.06.2024 №01-10/197
5. Пометун, О. І. Діяльнісний підхід. Енциклопедія освіти / за ред. Кремін'я В.Г. К., 2021. 250-251.
6. Zosh, J. M., Hopkins, E. J., Jensen, H., Liu, C., Neale, D., Hirsh-Pasek, K., Solis, S. L., & Whitebread, D. Learning through play: a review of the evidence (white paper). The LEGO Foundation, DK.paper). The LEGO Foundation, DK. 2017. P. 40.

Науковий керівник докторка географічних наук, професорка Мальчикова Д.С.